ag vespa

Sint-Jacobskerk

Waarom dit project?

De kerk heeft niet alleen een religieuze functie, maar is ook kunst- en cultuurhistorisch erfgoed. Door dit waardevol erfgoed te bewaren, te restaureren en te onderhouden, kunnen toekomstige generaties er ook van genieten.

Na de restauratiewerken in 2027 zal de kerk maximaal opengesteld worden zodat iedereen het barokke interieur en de kunstschatten kan ontdekken.

Wat gebeurt er?

Met de steun van het agentschap Onroerend Erfgoed Vlaanderen zijn we begin 2019 gestart met de volledige restauratie.

Bij deze **totaalrestauratie** wordt zowel het **interieur** als de **buitenzijde** van de kerk onder handen genomen. De uitvoering verloopt in twee grote fasen. Eerst zijn de westzijde van de kerk en de bijgebouwen aan de beurt. Vanaf 2021 beginnen de werken aan de oostzijde van het gebouw.

- Aan de buitenzijde zijn het voornamelijk de **daken** die aan herstelling toe zijn, die komen dan ook eerst aan beurt. Gelijktijdig vinden er waar nodig herstellingen aan de **gevels** plaats.
- Een aantal **glasramen** is eerder al gerestaureerd. Tijdens deze restauratie worden ze uitgenomen, gereinigd en van beschermbeglazing voorzien.Deze

voorzetbeglazing bevat een uv-werende folie, die het zonlicht filtert en zo de uiterst waardevolle kunstwerken in de kerk beschermt tegen schadelijke uv-stralen. De beglazing isoleert ook waardoor het binnenklimaat in de kerk verbetert. De glasramen zijn op hun beurt beschermd tegen weer en wind.

- Aan de binnenzijde zijn de **twee orgels en de klokken** aan herstelling toe. Ook de restauratie van de vele **beelden** en het houten en stenen **meubilair** staat op het programma.
- Verder vinden er aan de binnenzijde algemene **schilderwerken** plaats. Restaurateurs leggen ook enkele oude **muurschilderingen**, die momenteel overschilderd zijn met witte verf, vrij.

De kerk blijft tijdens de volledige werfperiode gedeeltelijk toegankelijk voor kerkgangers en bezoekers. Een stofwand schermt het werfgedeelte af van het toegankelijke deel van de kerk.

Vorige restauratie

De meest recente werken aan het kerkgebouw dateren van het einde van de 20ste eeuw. In 1963 werd gestart met de restauratie van de buitenkant van de kerk onder leiding van architect Jos Gabriëls.

Na zijn dood in 1979 nam architect Rutger Steenmeijer de werf over. Nadien volgde een grondig bouwhistorisch onderzoek en een uitgebreide bouwtechnische studie van het interieur van de kerk. Die studies liggen vandaag aan de basis van de huidige interieurrestauratie.

Geschiedenis van de Sint-Jacobskerk

De Sint-Jacobskerk in de Lange Nieuwstraat heeft een ongeschonden 17de en 18de-eeuwse barokinterieur en je kan er de grafkapel van Rubens terugvinden.

Het verhaal van de Sint-Jacobskerk begint rond 1413 in een kapel van het Antwerpse broederschap van pelgrims naar het bedevaartsoord Santiago de Compostella in Spanje. Op de plaats van de huidige kerk lieten zij een kleine kapel bouwen ter ere van de heilige Jacobus de Meerdere. Deze kapel bleek snel te klein voor de grote toeloop van pelgrims en nieuwe parochianen. Daarom startte in 1491 de bouw van de huidige kerk, die midden 17de eeuw werd voltooid. Als parochiekerk bood de Sint-Jacobskerk plaats aan verschillende ambachten, gilden en religieuze broederschappen. Meerdere grafkapellen in de kerk getuigen ook van de verbondenheid en de bijdrage van rijke families aan deze monumentale kerk. De beroemdste grafkapel is die van de Antwerpse meester-schilder van de barok Pieter Paul Rubens. Het altaarstuk ‘Madonna omringd door Heiligen’ in deze kapel is van de hand van de meester zelf. Elders in de kerk bevinden zich ook schilderijen van Jacob Jordaens, Antoon van Dijck en Hendrik van Balen.

Vandaag is de Sint-Jacobskerk nog steeds een startpunt of tussenstop voor pelgrims op weg naar Santiago de Compostella. De sint-jacobsschelpen tegen de gevel van de kerk wijzen de weg op de pelgrimsroute. Ze zijn hét symbool van deze pelgrimstocht.

Tijdlijn

2027

Einde restauratie

Het einde van de restauratiewerken is voorzien in de loop van 2027.

November 2022

Start tweede fase

De werken aan de oostzijde van de kerk gaan van start op 7 november 2022. Zowel het interieur als de buitenschil wordt onder handen genomen. De restauratie van de vele schilderijen staat ook tijdens deze fase op het programma.

Om de werfzone in te richten, sluit de kerk tussen 7 november en 23 december 2022 tijdelijk de deuren.

2021

Kerk tijdelijk volledig toegankelijk

De grote werken aan de westzijde van de kerk zijn afgelopen. Totdat de restauratie van de oostzijde start, is de kerk volledig toegankelijk. Bezoekers kunnen in die periode het grote verschil tussen het gerestaureerde en het niet-gerestaureerde gedeelte bewonderen. Een uniek moment in de geschiedenis van de kerk.

April 2019

Tentoonstelling en wandelingen

Vanaf april kunnen bezoekers meer te weten komen over de kerk en haar geschiedenis via verschillende routes in de Antwerp Museum App

(www.antwerpmuseumapp.be).

Daarnaast kan ook de tijdelijke tentoonstelling over de restauratie in de zijbeuk van de kerk bezocht worden.

Een houten wand schermt de werfzone af van het toegankelijke deel van de kerk. Centraal in deze wand is een kijkruimte voorzien zodat bezoekers de werfactiviteiten kunnen volgen.

Januari 2019

Verhuis kunstwerk

Door de restauratiewerken zijn een aantal belangrijke altaren en kunstwerken niet meer voor het publiek toegankelijk. Daarom zal het indrukwekkende drieluik *Het laatste oordeel* of de *Rockox-triptiek* van de hand van Jan van Hemessen (Hemiksem, ca. 1500 – 1556/57) voor ongeveer vijf jaar te gast zijn in het museum Snijders&Rockoxhuis.

Januari 2019

Begin totaalrestauratie

De werken starten aan de westzijde van de kerk, waarbij de daken en de gevels het eerst aan bod komen. Nadien volgt het interieur van het schip en de zijkapellen. De werken in dit deel van de kerk eindigen in de loop van 2024.

Tijdens deze fase ondergaan ook de twee aanwezige orgels en de klokken een grondige restauratie.

Maart 2018

Meerjarige subsidieovereenkomst

Op 23 maart werd de meerjarenpremieovereenkomst tussen de Vlaamse overheid en stad Antwerpen ondertekend. Voor de restauratie van de kerk wordt in totaal 16.750.000 euro uitgetrokken. Vlaanderen neemt een deel van dit budget op zich en kent een erfgoedpremie van 8.780.000 euro toe voor dit project.

1 oktober 2017

Beheersplan Sint-Jacobskerk

Het Agentschap Onroerend Erfgoed keurt het beheersplan van de kerk met bijgebouwen goed. In het beheersplan staan de visie en doelstellingen, werkzaamheden en opvolgingsmethoden om het beschermde monument en de erfgoedwaarde ervan in de toekomst veilig te stellen.

Door het beheersplan goed te keuren geeft het agentschap Onroerend Erfgoed toelating voor alle restauratie- en onderhoudswerken die gepland zijn de komende jaren.

2012 - 2017

Verschillende ingrepen

In de kerk is een klimaatbeheersingsinstallatie geplaatst. De verlichting en geluidsinstallatie is ook volledig vernieuwd.

Vijf gebrandschilderde ramen werden onderzocht en achter voorzetbeglazing geplaatst.

2001 - 2006

Vooronderzoek

Bij een onderzoek naar de afwerkingslagen zijn veel muurschilderingen ontdekt. Een grote muurschildering van 'Het Laatste Oordeel' werd vrijgelegd.

1994 - 1996

Bouwhistorische studie

Voor de restauratie van het interieur wordt een bouwhistorische studie uitgevoerd.

1979

Andere architect

Rutger Steenmeijer neemt de leiding van het restauratieproject over.

1963

Start restauratie

Onder leiding van architect Jos Gabriëls start de restauratie van de buitenkant van de kerk.

Rol AG Vespa	Bouwheer
Architect	Steenmeijer Architecten bvba
Subsidies	Erfgoedpremie Vlaamse overheid: 8.780.000 euro
Thema	Stedelijk patrimonium
Publiek gebouw	
Projectkost	Uitvoeringskost totaalrestauratie: 16.750.000 euro
Status	In realisatie
Tags	erfgoed
restauratie	